

8089

8090

8091

8092

8093

8094

8095

8096

8097

8098

8099

8100

891.99

9-70

48

Bound by
Standard Bookbinding Co.
34-36 Pleasant Street,
Boston, Mass.

«ՊՐՈԼԵՏԱՐՆԵՐ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿՐՆԵՐՈՒ, ՄԻԱՑԷՔ»

ԸՔԹԷՅՆ ՄԻՆԿԻՒԼԸՐ

Մ Ե Ն Ք   Ե Ի   Ա Ն Ո Ն Ք

Յ Ա Ր Գ Մ. Ա Ն Գ Լ Ի Ե Ր Է Ն Է

Վ. Զ Է Յ Թ Ո Ւ Ն Յ Ն Ա Ն

Կ. Պ Ո Լ Ի Ս

Տ Պ Ա. Գ Բ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԳՈՐԾԱԿՑԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

1910

331

4-51

«ՊՐՈԼԵՏԱՐՆԵՐ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿՐՆԵՐՈՒ, ՄԻԱՑԷՔ»

182

4-51

ԸՔԹԷՅՆ ՄԻՆԿԻՒԼՔԻ

Մ Ե Ն Ք Ե Ի Ա Ն Ո Ն Ք

ՔԱՐԿՄ. ԱՆԳԼԻԵՐԷՆԷ

Վ. ԶԷՅԹՈՒՆՑԵԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԳՈՐԾԱԿՑԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

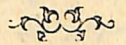
1910

15766

ԲԱՅԱՏԻՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Ներկայ ձառը, գոր քարգևանութեանը կը ներկայացնենք մեր ընթերցողներուն, հեղինակը գեօտեղած է իր «Թաւոսքը» անունով վիպիկն մեջ, գոր այնչափ հետաքրքրութիւն առաջ բերաւ Աւերիկայի մեջ իր հրատարակուած օրերուն: Զառը վիպիկն մեկ մասը կը կարգէ եւ ընդհանուր վիպի ուղղութենէն բղիսած, կը նկարագրէ այն անհասանելի դրութիւնը, որուն մեջ կ'ապրին Աւերիկայի գործաւորները: Մենք առ այժմ յարմար տեսակէ հրատարակել զայն վիպիկն անկախ, հայ գործաւորութեան համար:

Վ. Զ.

78124-Ա-2

848-87 9/

...ամ ցի զհաճախմանդ ար ցամ արժեմ
...անք ցիսմկրմն Գարեմարգեզմց ան լննարդոյ
...մքա ար ցնն միսնի Կոմանն ցիստաւ
...նն զհաճախման արժեքն ար ցնն
...ամ լնն միսնի արժեքն ար ցնն
...մննգարդոյ արժեքն ար ցնն
...արժեքն ար ցնն
...մննգարդոյ արժեքն ար ցնն
...արժեքն ար ցնն

Ը Ն Կ Ե Ր Ն Ե Ր

Պարտականութեան ճայնը կը կանչէ զիս կըր-
կինա յս գիշեր, խօսելու ձեզի իրողու-
թիւններու նկատմամբ, որոնց իւրաքայլերը
կը կազմէ ձեր դժբախտ կեանքի չղթային հաստատուն
մէկ օղակը. իրողութիւններ, որոնք անբաժան ընկեր-
ներն են ձեր այս օրուան և վաղուան կեանքին:
Իրողութիւններ, որոնց նկատմամբ այսօր առաջին
անգամը չէ որ պիտի խօսինք ու դուք պիտի ուն-
կընդէք: Խիստ շատ անգամ յեղեղուած ճշմար-
տութիւններ, որոնք ձեզի համար սովորական դար-
ցած են և դուք կ'ընդունիք զանոնք իբրև իրակա-
նալի հեռաւոր ապագայի մէջ, որով անոնք կը կոր-
սընցնեն իրենց չանկանութիւնը ձեզի համար: «Պիտի
իրականանան անոնք, բայց շատ ուշ մեզինչ փոյթ» —
անա այն սովորական առարկութիւնը, որ դուք կ'ընէք շատ
անգամ ու կը դառնաք ձեր գործին, կ'երթաք
անտեսական ուժերու տիեզերածաւալ գործարանին
մէջ խարխափելու՝ չանու համար: Գործելու ի չան
ուրիշին, ապրելու ցած և աղտոտ տուներու մէջ,
անխատելու վտանգալից և ապառուջ տեղերու մէջ,
զօտեմարտելու կարօտութեան և անօթութեան ու-
րուականին հետ, դիմադրելու պատահարի, հիւան-
դութեան և մահուան: Եւ ամէն օր վիշտն աւելի
կը սաստկանայ ու քայլափոխը աւելի կը դժուարանայ,
ամէն օր պէտքը կը բազմանայ և դուք կըզգաք պարագայի
երկաթէ ձեռքը ձեր գլխուն վրայ աւելի ճնշիչ:

Ամիսները կ'անցնին, թերեւս տարիներ ալ, և դուք կրկին եկէք ինձ և ես պատրաստ եմ խօսիլ ձեզի հետ՝ գիտնալու թէ արդեօք կարօտութիւնն ու վիշտը ազդած են ձեր վրայ, արդեօք անարդարութիւնն ու ճնշումը բացած են ձեր աչքերը: Կրսպասեմ ես, ուրիշ ոչինչ կրնամ ընել: Չկայ ամայութիւն մը, ուր կարենամ փախչիլ այս իրողութիւններէն, չկայ ապաստանարան մը, ուր պահուիմ անոնցմէ: Եթէ նոյն իսկ ճամբորդեմ ամբողջ աշխարհը, կը գտնեմ նոյն անիծապարտ դրութիւնը: Կը գտնեմ, որ մարդկութեան ազնիւ զգացումները, բանաստեղծին երազանքն ու նահատակին հոգեվարքը, ասոնք բոլորը կապուած կաշկանդուած են՝ կազմակերպուած և ջլատիչ անյագ տենջանքի ծառայութեան մէջ. ուստի հանդիստ չուներմ, չեմ կարող լուել, մէկզի կը ձգեմ խաղաղութիւնս ու երջանկութիւնս, առողջութիւնս ու բարի համբաւս, կը թողում ասոնք և կերթամ աշխարհ՝ դուրս տալու հոգեիս վիշտը: Ո՛չ աղքատութիւնն ու հիւանդութիւնն, ո՛չ առելութիւնն ու մեղադրանքը, ոչ սպառնալիք ու ծաղր, ոչ բանտ ու հալածանք, ոչ իսկ ու է զօրութիւն երկնից մէջ և երկրի վրայ, որ էր և է և պիտի ըլլայ, կարող է լուեցնել զիս: Եթէ յաջողութիւնը չողջունէ զիս այս գիշեր, պիտի փորձեմ վազը, գիտնալով որ թերութիւնը իմս էր: Գիտնալով որ եթէ անգամ մը հոգեիս երազները յայտնուէին երկրիս վրայ և անոր պարտութիւնը արտասանուէր մարդկային բարբառով, նա պիտի ջախջախէր նախապաշարուծի ամենաամուր պարիսպները, գործնէութեան պիտի մղէր ամենադանդաղ հոգին, պիտի ամօջնէր ամենալրբենին, ծաղրանքի ձայնը պիտի լուէր, խարդաւանան-

քըն ու սուտը պիտի սողային իրենց որջերուն մէջ և ճշմարտութիւնը պիտի յաղթանակէր ճակատաբաց: Որովհետեւ ես կը խօսիմ միլիոնաւորներու կողմէ, որոնք անձայն են, անոնց կողմէ, որոնք ճնշուած են և չունին հանգիստ, անոնց կողմէ որոնք կեանքի ժառանգազուրկներն են և որոնց համար չկայ հանգիստ և ազատագրութիւն, որոնց համար աշխարհը բանտ մ'է, տանջարան մը, գերեզման մը: Կը խօսիմ փոքրիկ մանկան կողմէ, որ այս գիշեր կը գործէ հարաւային բաւկալի մանարանին մէջ, չնչասպառ դողդոջելով, հոգեվարքի թմբիրով և չիրմէն դատ ուրիշ ոչ մէկ յոյս սնուցանելով իր մէջ: Մօրը կողմէ, որ ճրագի լոյսով կը կարէ իր խցիկին մէջ, լալով ու դողալով, խոցուած իր մանկիկին մահաստուեր անօթութեամբ: Այն մարդուն կողմէ, որ ցնցոտիներու մէջ մահուան հետ կը պայքարի՝ թողնելով իր մանկիկները չքանալու: Փոքրիկ աղջկան կողմէ, որ ճիշտ այս բուպէիս կը չըջի այս սարսռազգեցիկ քաղաքին փողոցներուն մէջ հիւժած և սոված, որ իր ճամբան կ'ընտրէ դէպի անպատիւ վայրը, կամ դէպի մահ: Մարդկութեան կողմէ, որ ազատութիւն կը ցանկայ, կը խօսիմ մարդկային յաւիտենական հոգիին կողմէ, որ դուրս կուգայ կաւէ ամանէն, բանտին պատերը — ճնշումի և ագիտութեան շրջանակը — կը ձեղքէ և կը դիմէ դէպի լոյսը:

Ձեզի հետ կը խօսիմ, դո՛ւք, որ սիրահար էք ճշմարտութեան, բայց գլխաւորապէս ձեզի հետ, գործաւորներ՝, ձեզի հետ կը խօսիմ չարիքներու վրայ, որոնք պէտք չէ նկատել իբրև արդիւնք յուղուած զգացումներու, խաղալ և զրօսնուլ անոնց հետ և

ապա նետել մոռացութեան վիճը, չարիքնե՛ր, որոնք կեանքի էջերուն մէջ խոփու և անողոք իրականութիւններ են, կը խօսիմ անոնց որոնց, սրունքներուն վրայ չղթայ կայ, խարազանը անոնց քամակին և երկաթը անոնց հոգիին վրայ:

Ձեզի կ'ուզղեմ, գործաւորնե՛ր, ձեզի՛ աշխատանքի հերոսներ, որ կեանք տուիք այս երկրին և որու ժողովներուն մէջ չունիք ձեր ձայները, որ ճակատագրուած էք ցանելու, որպէսզի հնձեն ուրիշները, աշխատիք և հնազանդիք և գոհանաք այն օրավարձովը, որ կը վճարուի բեռնակիր կենդանիին, այն անունդովը, որով կարող ըլլաք ապրիլ միայն: Ես ձեզի կը դիմեմ, ձեզի կուգամ իմ փրկութեան պատգամովս:

Աւելորդ է հարցնել ձեզ նկատմամբ, ծանօթ եմ ձեր դրութեան, ապրած եմ ձեր կեանքը և այս գիշեր հոս չկայ մէկը, որ ծանօթ ըլլայ այդ կեանքին աւելի քան ես: Գիտեմ թէ ի՞նչ կը նշանակէ լինել փողոցաշրջիկ, կօշիկի ներկարար, ապրիլ հացի փրշրանքով, ննջել մթերանոցի սեմին վրայ և պարապ վակոններու մէջ: Գիտեմ թէ ի՞նչ ըսել է ուղել և ցանկալ, ոսկեղէն երազներ հիւսել և տեսնել հոգիին ամբողջ բուրաստանը սղմաթաթաւ կոխոտուած կեանքի վայրենաբարոյ ուժերու կողմէ: Գիտեմ թէ ի՞նչ կը վճարէ գործաւոր մը իր զարգացման համար, ես ձեռք ձգած եմ զայն անունդով ու քունով, մտքի ու մարմնի ճգնաժամերով, առողջութիւնով և գրեթէ ամբողջ կեանքովս: Ուստի չեմ զարմանար իբր ձեզ կը ներկայանամ այս օր յուսոյ և ազատութեան բառերով, ստեղծուելիք նոր երկրի մը և նոր աշխատանքի մը հեռապատկերով, կը գանեմ ձեզ գծուծ և նիւ-

թապաչտ, կասկածոտ և անհաւատ, ու չեմ յուսահատիր, անոր համար որովհետեւ գիտեմ այն մղիչ ուժը, որ կեցած է ձեր ետեւ, ծանօթ եմ աղքատութեան կատաղի լախափն, ախրոջ խայթող անարգանքին. պաշտօնէութեան ամբարտաւան արհամարհանքին — որովհետեւ վստահ եմ թէ այն բազմութիւնը, որ հաւաքուած է հոս, չոր հետաքրքիրներէ և մի քանի ծաղրածուններէ զատ, ունի մարդիկ, որոնք պատահելով անիրաւութեան և սոսկումի տեսլանկարին՝ ցնցուած և ուշաբերած են: Անոնց համար իմ խօսքերս պիտի պարզեն բոլոր առեղծուածները, պիտի ըլլան լուսոյ չողարձակ ճառագայթներ խաւարի ճանապարհորդին, որուն առջև կը յայտնուին բոլոր խոհնդոսներն ու խութերը: Անոր աչքերուն առջեւէն վարագոյրը պիտի իյնայ, ձեռքերու շղթան պիտի խորտակուի, ան պիտի ոստոստէ գո՛նու նակութեան ազաղակներով, յառաջ պիտի նետուի իբրև ազատ մարդ, ազատ իր ինքնատեղծ գերութեանէն: Մարդ մը որ ազատ է ծուղակէն, կեղծիքի և սպառնալիքի թակարդէն, նա այժմէն պիտի երթայ յառաջ և ոչ դէպի ետ, պիտի կարգայ և ըմբռնէ, պիտի կապէ իր սուրբ, ու իր ընկերներու և եղբայրներու բանակին մէջ պիտի գրաւէ իր դիրքը, պիտի տանի աւետիսը ուրիշներուն, ինչպէս որ այսօր ես բերած իմ իրեն ազատութեան և լուսոյ թանկագին նուէրը, որ ոչ իմս է, ոչ իրենը, այլ ժառանգութիւնը ամբողջ մարդկութեան:

Գործաւորնե՛ր, աշխատաւորնե՛ր, ընկերնե՛ր, բացէք ձեր աչքերը և տեսէք: Այնչափ շատ ապրած էք տաքութեան և յօգնութեան մէջ, որ ձեր զգացումները կորթացած և հոգին թմրած է: Գիտեցէք պահ մը

աշխարհը, որուն մէջ կ'ապրիք, պատեցէք անոր ձեւերը և սովորութեանց վարագոյրը, տեսէք իրականութիւնը իր բոլոր մերկութեամբը, դիտեցէք զայն, տեսէք թէ ի՞նչպէս այս գիշեր Մանչուրիոյ դաշտերուն վրայ երկու անեղ բանակներ դէմ առ դէմ կանգնած են, թէ ի՞նչպէս, երբ դուք հոս նստած էք այս աթոռներուն վրայ, հոն միլիոնաւոր մարդկային արարածներ զիրար կը լափեն, մտագարի մոլեգնութեամբ զիրար յօշոտելու ջանալով: Ու ասիկա յառաջ կը տարուի, երբ հազար ինը հարիւր տարիներէ ի վեր ծնած է խաղաղութեան իշխանը, հազար ինը հարիւր տարիներ, որոնց մէջ իր խօսքերը քարոզուած են որպէս Աստուածային, և դեռ երկու մարդկային բանակներ զիրար կը ջախջախեն, ինչպէս վայրի գազաններ անտառին մէջ: Փիլիսոփաները սրամաքանեցին, մարգարէները կանխատեսեցին, բանաստեղծները արտասուեցին ու աղերսեցին, և տակաւին այս թագուն գազանը կը մռնչէ բարձրաձայն: Ունինք դպրոցներ, գօլէճներ, թերթեր ու գրքեր, խուզարկած ենք երկինքն ու երկիրը, կշռած, փորձած ու կշռադատած ենք սոսկ սպառազինելու մարդը զիրար չքայնելու համար: Պատերա՛զմ... բայց մի զբաղեցներ զիս չոր բացատրութիւններով: Ե՛կ, ե՛կ ինձ հետ... դիտէ... տես անա մարդկային մարմինը գնդակներով ծակճրկուած... պայթող ուռմբերով ցիր ու ցան: Լսէ՛ շաչիւնը սուիններու, երբ կը մխուրտ մարդկային մարմիններուն մէջ, լսէ՛ մահամբրձին ճիչն ու հռնդիւնը, տե՛ս մոլեգնութեամբ և ատելութեամբ զիւրահար մարդոց դէմքերը, դի՛ր ձեռքդ այս մսի կտորին վրայ... տաք է... կը սառսուայ... ճիշտ

հիմա մարդու մը մէկ մասը կը կազմէր... սա արիւնը դեռ կը շողիանայ, ան դուրս խուժեց մարդու մը սրտէն... Ամենակարող Տէ՛ր... և տեսարանը կը շարունակուի դրութեանական ու կազմակերպուած: Եւ մենք գիտենք զայն, կը կարդանք անոր նկատմամբ և կը համբերենք: Մեր թերթերը կը նկարագրեն զայն ու մամուլը չի կասիր, մեր եկեղեցիները գիտեն և իրենց դռները չեն գոցեր, ժողովուրդը կը տեսնէ զայն ու չի պայթիր սոսկումով և յեղափոխութեամբ:

Թերեւս Մանչուրիա հեռու է ձեր աչքերէն, սոսի եկէք ինձ հետ ուրեմն: Հո՛ւս, Շիքակօ եկէք: Քաղաքիս մէջ այս գիշեր տասը հազար կիներ փակուած հաւնոցներու մէջ, անօթութենէ մղուած, ստիպուած են ծախել իրենց մարմինը, տպրելու համար: Գիտենք այս, ու ծաղրանքի ժպիտ մը կը թռթռա միայն մեր դէմքերուն վրայ: Անոնք սակայն ստեղծուած են ձեր մայրերուն պատկերովը, անոնք թէրեւս ձեր քոյրերը, ձեր զաւակներն են: Մանկան, զոր այս գիշեր թողուցիր տունը և որուն ժպտուն աչքերը պիտի ողջունեն քեզ առաւօտուն, թերեւս կ'սպասէ միեւնոյն բախտը: Այս գիշեր Շիքակօյի մէջ կան տասը հազար մարդիկ, հէք թշուառներ, որոնք գործելու պատենութիւն կը մուրան, բայց սովամահ, սոսկումով կը պայքարին ձմրան ցուրտին հետ: Այս գիշեր Շիքակօյի մէջ կան հարիւր հազար մանուկներ, որոնք ուժ կ'ըսպառեն, կեանք կը խամբեն օրապահիկ ճարելու համար: Հարիւր հազար մայրեր, որոնք չքաւորութեան մէջ կը աքնին դրամ չահելու, որպէս զի մահուան ճիրանէն փրկին իրենց մանուկները: Կան

հարիւր հազարաւոր ծերունիներ անխնամ և անօգնական, որք փրկարար մահուան կրսպասին՝ ազատելու իրենց չարչարանքէն: Կան միլիոնաւոր անհատներ՝ այր, կին և փոքրիկներ, որոնք մասնակից են անտեսական այս գերութեան դէմ ուղղուած անէծքին, կ'աշխատին ժամերով, մինչև որ ծունկերը կը թուլնան և աչքերը կը յոգնին, կ'աշխատին միայն ապրելու համար, որոնք մինչև ցմահ դատապարտուած են միօրինակութեան և ձանձրոյթի, անօթութեան և խեղճութեան, տաքի և սառի, տիղմի և աղէտքի, սգիտութեան, գինովութեան և ոճիրի:

Բայց դարձուր թերթը ինձ հետ, դիտէ պատկերին միւս կողմը: Հոն կան հազարաւորներ, թերեւս տասնեակ հազարաւորներ որոնք անխիղճ տիրականներն են այս գերիներու, որք ոչինչ կրնան վաստակելու, ոչ իսկ փնտռուածք մը: Իրամը ինքնին կուզայ. անոնք միայն կը կարգաւորեն: Կապրին պալատներու մէջ, շուայութեամբ և ղեխութեամբ կ'անառականանան, այնպէս որ բռները չեն կարող նկարագրել, երեւակայութիւնը կը տատամսի և հոգին կը նուաղի, հարիւրաւոր սուլարներ կը վատնեն՝ զոյգ մը կօշիկի, թաշկինակի մը և շքանշանի մը համար, միլիոններ՝ ձիերու, վայրաշարժներու և զբօսանաւերու, պալատներու, կոչուէնքներու, և փոքրիկ շողջողուն քարերու համար, որոնցմով կը դարձարեն իրենց մարմինները: Իրենց կեանքը ցուցամուլութեան մրցում մ'է, մրցում մը՝ փճացնելու ինչ որ օգտակար է, վատնելու իրենց նմաններու կեանքին ու աշխատանքը, առգերու վիշտն ու յօգնութիւնը, և քրտինքը, արցունքն ու արիւնը ամբողջ մարդկային ցեղին: Ասոնք բոլոր անոնցն է, անոնց

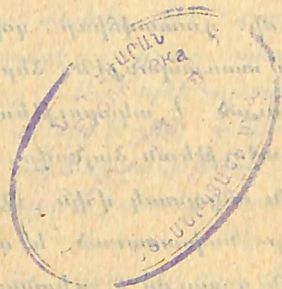
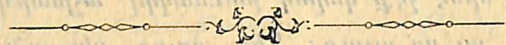
կուզան, ինչպէս աղբիւրները գետակներու, գետակները գետերու և գետերը ովկիանոսներու մէջ, այսպէս, ինքնաբերաբար անոնց կուզայ ամբողջ մարդկային ընկերութեան հարստութիւնը: Գիւղացին կը մշակէ գետինը, ոստայնակը հորը կը շինէ, քարակոփը քար կը կոփէ, ճարտար միտքը գիւտեր կ'ընէ, խորագէտը ուղղութիւն կուտայ, իմաստունը կ'ուսումնասիրէ, ներշնչուածը կ'երգէ, վերջապէս ամբողջ մարդկային ուղեղին և մկանսին արդիւնքն ու արտադրոյթը կը հաւաքուին այս մեծ հոսանքին մէջ և կը թափուին անոնց ծոցը: Ամբողջ մարդկային ընկերութիւնը անոնց ճշուամին տակ է և ամբողջ աշխարհի աշխատանքը՝ անոնց գթութեան առարկան: Անոնք, սակայն, որպէս կատաղի գայլեր, կը յօշոտեն և կոչնչացնեն, որպէս գիշակեր անգղ կը բզկտեն և կաւրըշտկեն: Ամբողջ մարդկային զօրութիւնը անոնցն է յաւիտենապէս և անդարձ, մարդկութեան կեանքը անոնց համար և մահը անոնց համար է: Անոնք սիրացած են ոչ միայն ընկերութեան աշխատանքին, այլ գնած են նաև կառավարութիւնները, որոնց գողցուած և յափշտակուած ուժը կը գործածեն իրենք՝ պատնէշելու ինքզինքնին իրենց առանձնաշնորհումներով, բանալու աւելի լայն և խոր ա՛յն ջրանցքը, որու մէջէն դէպի անոնց կը հոսի շահու գետը:

Եւ դուք, գործաւորներ՝, դո՛ւք վարժուած այդ կեանքին, խորհելով միայն օրուան և իր ցաւերուն նկատմամբ, կը ճգնիք որպէս բեռնակիր կենդանիներ, և տակաւին կա՞յ ձեր մէջ մէկը, որ կրնայ հաւատալ թէ այս դրութիւնը պիտի շարունակուի յաւիտեան: Այս գիշեր հոս, այս ունկնդիրնե-

րուն մէջ կա՛յ մէկը ա՛յնչափ նուաաս ե ցածնոգի, որ համարձակի վեր կենալ իմ առջիս ե ըսել թէ ինք կը հաւատայ որ այս դրութիւնը կրնայ շարունակուել յաւիտեան. թէ ընկերութեան աշխատանքի արտադրութիւնը, մարդկային ցեղի գոյութեան միակ միջոցը պիտի պատկանի ծոյլերուն ե պարագիտներուն՝ վասնուելու հաճոյքի, ունայնութեան ե ցանկութեան ե կամ ո ե է նպատակի, որ անհատական կամքի վարչութեան տակ է. թէ ժամանակ մը ո ե է կերպով մարդկային աշխատանքը պիտի չպատկանի մարդկութեան, գործածուելու մարդկութեան պէտքերուն, ղեկավարուելով մարդկութեան կամքովը: Եւ եթէ պիտի իրականանան ասոնք ուրեմն, ի՞նչպէս, ի՞նչ գորութիւն յառաջ պիտի բերէ զայն, ի՞նչ կը խորհիք, ձեր տէրերը պիտի գրե՞ն ձեր ազատագիրը, պիտի դարբենեն արգեօք ձեր ազատագրութեան սուրը ե հրաւիրե՞ն ձեզ դէպի բանակը՝ առաջնորդելով զայն պայքարին: Պիտի գործածուել՞ անոնց հարստութիւնը իր նպատակին, պիտի բանա՞ն դպրոցներ ու եկեղեցիներ՝ դաստիարակելու ձեզ, պիտի հրատարակե՞ն թերթեր՝ յայտարարելու ձեր յառաջդիմութիւնը: Պիտի կազմակերպե՞ն քաղաքական կուսակցութիւններ՝ պայքարը յառաջ տանելու: Չէ՞ք տեսներ թէ գործը ձեզի կ'ըսպասէ, դուք պիտի երազէք, դուք պիտի որոշէք ե դուք պիտի գործադրէք: Ու եթէ այսպէս է, ուրեմն գործը պէտք է յառաջ տանիլ ի դէպ ամէն արգելքի, որ հարստութիւնն ու տիրապետութիւնը կարող են երեւան բերել, ի դէպ ծաղրի ե ծանակի, ատելութեան ե հալածանքի, բանտի ե բիրերու: Պէտք է առաջ տանիլ ձեր անպաճոյճ կուրծքերովը որ զիմադրէ կեղեքողին

մոլեգնութեան, այն դառն ուսումով, զոր սուաւ ձեզ կոյր ե անգութ վիշտը, անտաշ մտքի վիրաւորիչ խարխափումներով, անկիրթ ձայնի տկար թոթովումներով, հոգիին միայնակ մերկութեամբը, ջանքով, ճիգով ե մորմոքումով, կսկիծով, յուսահատութեամբ, ճգնաժամներով ե արեան կաթիլներով: Պէտք է առաջ տանիլ անօթութեամբ ինայուած դրամով, քունէն գողցուած զխտութեամբ, կախաղանի ստուերներու տակ յայտնուած խորհուրդներով: Պէտք է առաջ տանիլ շարժում մը, որուն սկիզբը հեռաւոր անցեալի մէջ, թագուն, անպատիւ ե անախորժ, որուն ամէն մի երեւոյթը շաղախուած է ատելութեամբ ե վրէժխնդրութեամբ: Բայց, գործաւորնե՛ր, դրամի գերինե՛ր, կոչը կուգայ ձեզի անդադրում ե ստիպողական ձայնով մը, ձայն մը, որմէ չէք կարող խուսափիլ աշխարհի որ մէկ անկիւնն ալ որ ըլլաք: Ձեր բոլոր սխալանքին, ձեր բոլոր փափաքներուն, ձեր պարտականութեան ե ձեր յոյսերուն ձայնովը: Աղքատին ձայնովը, որ կը պահանջէ աղքատութեան վերջակէտը, ճնշուածին ձայնովը, որ կ'արտասանէ ճնշումի դատավճիւրը, զօրութեան ձայնովը, որ կը բղխի տառապանքէն, ձեր որոշումներու ձայնովը, որ ճնշուած է տկարութեան պատճառով, ուրախութեան ե քաջութեան ձայնովը, որ ծնած է վշտի ե յուսահատութեան անյատակ վիճին մէջ, աշխատութեան ձայնովը, որ նախատուած ե անարգուած է: Աշխատութիւնը՝ այն զօրաւոր ե գետնատարած հսկան,

լեռնաձեւ ու վիթխարի և սակայն կոյր, չղթայուած ու
 անգիտակ իր զօրութեան, իսկ այժմ քաղցր անուրջ
 մը, դիմադրութեան երազ մը կը յափշտակէ զայն, ան
 վեր կը ցատկէ վարանքով մը՝ կռուելու, մինչև որ յան-
 կարծ կը ցնցուի, չղթան կը խորտակէ և սարսուռ մը
 կը խլրտի անոր մէջ, հսկայ մարմնոյն մինչև հեռաւոր
 ծայրերը, վայրկեան մը եւս և ահա երազը կը մարմնա-
 նայ գործով, նա թունդ կ'ելնէ, կը բարձրանայ, չըղ-
 թան կը շռուչէ, բեռները կը թաւալին վրայէն, նա
 կը կանգնի խրոխտ և հսկայածե, կը կանգնի
 իր ոտքերուն վրայ և կ'ազազակէ իր նորածին ցնծու-
 թեամբ:

— Գլխի 50 փարսա —

8089 - 8100

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL1711116

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL1711122

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL1711115

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL1711121

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL1711114

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL1711120

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL1711113

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL1711119

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL1711112

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL1711118

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL1711111

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL1711117

Handwritten signature

